I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 577. ISTUNGJÄRK, 22.3.2023–23.3.2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon teemal „Ühinenud demokraatia nimel“

(2023/C 184/01)

Raportöörid: **Stefano MALLIA (MT-I)**
Oliver RÖPKE (AT-II)
Séamus BOLAND (IE-III)

Õiguslik alus	kodukorra artikkel 50
Vastuvõtmine täiskogus	23.3.2023
Täiskogu istungjärk nr	577
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	181/0/5

Pandeemiajärgne taastumine, demokraatlikud väärtused, kodanikuühiskonna tegutsemisruum, meediavabadus, mitmekesisus ja liberaalne demokraatia on surve all mõlemal pool ELi piire. Nende olukord on alates Euroopa pinnal puhkenud sõja algusest veelgi halvenenud – vähem kui 50 % maailma elanikkonnast elab demokraatlikus süsteemis.

Ajal, mil maailm on jätkuvalt tunnistajaks jõhkrale sõjale Ukrainas ning selle laastavatele humanitaar-, sotsiaalsetele ja majanduslikele tagajärgedele, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee üles tugevdama demokraatiat ja demokraatlikke väärtusi.

Ukraina rahvale logistilist, humanitaar- ja arstiabi pakkuvate ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide erakordne pühendumine on näidanud ka seda, kui oluline on hästi ühendatud, tõhus ja elujõuline kodanikuühiskond. Lisaks Ukrainale näeme rohujuuretasandi liikumiste aktiveerumist võitluses demokraatia eest Iraanis, Valgevenes ja Moldovas. Nende tugevdamine tugevdab ka demokraatiat.

Praegu on olulisem kui kunagi varem investeerida demokraatlike riikide vastupanuvõime suurendamisse ja meie põhiõiguste kaitsmise paremasse suutlikkusse, hoolitseda pikaajalise rahu ja stabiilsuse eest ning lõppkokkuvõttes tagada heaolu kõigile.

Ei ole kahtlust, et me peaksime ühiselt kaaluma uusi lähenemisviise osalusdemokraatia struktuuride tugevdamiseks. Tugev, sõltumatu ja mitmekesine kodanikuühiskond on olulisem kui kunagi varem. See on põhielement, mille abil tagada kodanikuaktiivsus ja vastupanuvõimeline demokraatia, mis suudab kaitsta õigusriiki, põhiõigusi, sõnavabadust ja meie demokraatliku eluviisi terviklikkust. Demokraatia ELis on lahutamatult ja pöördumatult seotud võrdõiguslikkuse, õigluse, inimõiguste austamise ja mittediskrimineerimise käsitustega, nagu on sätestatud ELi lepingu artiklis 2.

Keeruliste muutuste ja väljakutsete ajal võib arutelu-/osalusdemokraatia olla üks osa vajaliku süsteemse muutuse laiemast kontekstist. On mitmeid näiteid selle kohta, kuidas arutelu-/osalusdemokraatia tõhus rakendamine võimaldab poliitikakujundajatel teha raskeid otsuseid seoses kõige keerulisemate avaliku poliitika probleemidega ning suurendada usaldust kodanike ja riigi tasandi vahel. Eeltingimuseks on tagada, et seejuures peetakse silmas arvamuste mitmekesisust ja õigust neid vabalt väljendada. Osalusdemokraatia ei ole aga imerohi. Demokraatlikud ühiskonnad seisavad silmitsi mitmesuguste probleemidega, mis nõuavad eri liiki osalemist. Demokraatlik valitsemistava nõuab seepärast eri mehhanismide kasutamist erinevatel eesmärkidel, et kasutada ära nende tugevaid ja nõrku külgi.

Peame ühiselt taotlema uut tasakaalu esindusdemokraatia, osalusdemokraatia ja otsedemokraatia vahel.

Euroopa tuleviku konverentsi 9. mai 2022. aasta järeldustes Euroopa demokraatia kohta, eelkõige ettepanekutes 36 ja 39, **seati eesmärgid suurendada kodanike osalust ning tugevdada osalusdemokraatia struktuure ja arutelumeetmeid**. Pidades silmas Euroopa tuleviku konverentsi tulemusi ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee senist olulist rolli, soovib komitee visandada erinevad võimalused, mille alusel koostada institutsionaalsete reformide kava, mis teeniks kõige paremini komitee eesmärke.

Arvestades eelnimetatut ja tuginedes 2023. aasta kodanikuühiskonna päevadele, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1. kutsub üles viima tulemuslikult ellu Euroopa Liidu lepingu artikli 11, sealhulgas **Euroopa kodanikuühiskonna strateegia** ja Euroopa ühenduste põhikirja, et ühendada tõeliselt võimestava ja kaasava ruumi erinevad elemendid, et uuendada osalemist ja rakendada struktureeritud kodanikuühiskonna dialoogi kõigis ELi institutsioonides, sealhulgas kutsudes organiseeritud kodanikuühiskonda eeskätt sotsiaaltippkohtumistele ja kõrgetasemelistele konverentsidele. Selleks et kodanikuühiskonna sektor oleks sisukamalt ja ulatuslikumalt kaasatud, on olulised ka ressursid. Kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks on vaja paremaid rahastamisvõimalusi ning õiglasi ja läbipaistvaid poliitikaraamistikke, sealhulgas piiriülest kaitset, et suurendada kõigi kodanikuühiskonna organisatsioonide, sealhulgas noorteorganisatsioonide, sotsiaalmajanduse ja vabatahtliku sektori suutlikkust ja vastupanuvõimet. Samuti on hädavajalik juurdepääs paindlikele ja kestlikele ressurssidele, olgu need siis era- või avaliku sektori ressursid;

2. toonitab vajadust tugevdada organiseeritud kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite võtmerolli esindusdemokraatiat täiendava aruteludemokraatia toetamisel, et veelgi tugevdada kodanikuühiskonna dialoogi kõigis liikmesriikides ja ELi tasandil. Euroopa demokraatlike riikide tugevus ja jõud põhinevad ELi ja selle liikmesriikide tugeval ja laiaulatuslikul koostööl, mis peab aitama suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust. Sõltumatud kodanikuühiskonna organisatsioonid on ju n-ö ühishüve kaitsjad, kellel on esmatähtis osa kestlike lahenduste leidmisel, ühiskondlike uuenduste edendamisel ja vastastikuse usalduse loomisel ühiskonnas. Kodanikuühiskonna organisatsioonid aitavad ka välja töötada protsesse, pakkuda eksperditeadmisi arutelude mitmekesisuse suurendamiseks ja hõlbustada osalusdemokraatiat vastavalt aluslepingutes sätestatule;

3. kutsub üles järgima terviklikku ja koostööl põhinevat lähenemisviisi haridusele ja koolitusele, et vastata praegustele väljakutsetele. Euroopa oskuste poliitikat tuleks kujundada koos kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartneritega, kellel on poliitiline kapital, konkreetsed teadmised ning arusaam praegustest vajadustest ja puudustest; teeb sellega seoses ettepaneku, et 2025. aasta kuulutataks Euroopa vabatahtlike aastaks, kuna sellel sektoril on oluline roll informaalsete oskuste arendamisel;

4. rõhutab, et valdkonnaülesed oskused on osalus- ja aruteludemokraatia tõeline selgroog: koostöö, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamise oskus, demokraatlik ja kollektiivne juhtimine, konflikti lahendamine, kodanikuharidus ja meediapädevus. Need oskused on kesksel kohal võitluses demokraatiavastaste suundumuste vastu, Euroopa väärtuste edendamisel ning praeguste sotsiaal-majanduslike ja poliitiliste lõhede ületamisel, andes samal ajal kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja sotsiaalpartneritele võimaluse kujundada konsultatsiooni- või osalusvahendite abil ühiselt poliitikat, et saavutada vastutus, läbipaistvus ja kodanikuaktiivsus;

5. on pühendunud sellele, et aidata edasi arendada osalus- ja aruteludemokraatia edendamise vahendeid, nagu Euroopa kodanikualgatus ja ELi veebipõhised avalikud konsultatsioonid, mis peavad olema üldsusele piiramatult kättesaadavad ja avalikult teatavaks tehtud;

6. rõhutab 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimiste tähtsust ning kodanikuühiskonna organisatsioonide otsustavat rolli valimisosaluse ja Euroopa-meelse suhtumise edendamisel ning hääletamisest hoidumise ja desinformatsiooni vastu võitlemisel. Komitee kutsub Euroopa poliitilisi rühmitusi üles rõhutama oma valimisprogrammides kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli demokraatia tugevdamisel;

7. kordab oma valmisolekut tegutseda koos kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ELi institutsioonidega silla ehitajana, et arutada Euroopa projekti kodanikega, minnes kaugemale neist, kes on selles juba veendunud, ning jõuda inimesteni nende kogukondades, piirkondades, linnades ja külades. Seepärast on väga oluline luua võimalused avalikes aruteludes osalemiseks ja edendada osaluskultuuri kõigil tasanditel;

8. märgib, et komisjon peaks oma organisatsiooni struktuuris nägema ette kodanikuühiskonna dialoogi eest vastutavad kontaktisikud. Samuti peaks komisjon tegema koostööd liikmesriikidega, et soodustada kodanikuühiskonna dialoogi struktuuride tugevdamist ja toetada nende loomist seal, kus neid veel ei ole, kasutades selleks Euroopa vahendeid. See algatus suurendaks teadlikkust ja parandaks kodanikuühiskonna dialoogi kvaliteeti, aidates seega komisjonil ja liikmesriikidel paremini mõista eeliseid, mida hästi toimiv kodanikuühiskonna dialoog võib poliitika kujundamisele pakkuda. Lisaks tugevdaks kodanikuühiskonna dialoogi teadus- ja järelevalvetegevus, mille abil oleks võimalik välja selgitada ja jagada parimaid tavasid;

9. rõhutab sellega seoses, et noorte ja noorteorganisatsioonide kaasamine on eriti oluline esmakordsete valijate ja noorte valijate innustamisel. Täieliku esindatuse saavutamiseks on vaja toetada lahendusi, mis võimaldavad laialdast kaasamist ja edendavad sellega seoses võrdseid võimalusi. Vaja on jõuda nendeni, kes on otsustuskeskustest kõige kaugemal, ja kaasata nad aruteludesse. Vajalik näib olevat ulatuslikum kaasamine kohalikul tasandil;

10. kutsub lisaks Euroopa Parlamenti, Euroopa Ülemkogu ja liikmesriike üles muutma kiiremas korras Euroopa Parlamendi liikmete valimist käsitlevat 1976. aasta akti, et selgitada universaalsete, vahetute ja salajaste valimiste põhimõtteid. See võimaldaks rakendada standardeid kogu ELis, tagades seega hääleõiguse puuetega inimestele.

Tuginedes eelnimetatud soovitustele ja Euroopa tuleviku konverentsile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

11. käsitleb hiljuti allkirjastatud koostööprotokolli Euroopa Komisjoniga (27. oktoober 2022) uuendatud poliitilise kohustusena, millega panustatakse Euroopa poliitilisse tegevuskavasse ning aidatakse saavutada Euroopa põhieesmärki, sihte ([1]) ja püüdlusi, nimelt saavutada konkurentsivõimeline, majanduslikult jõukas, sotsiaalselt kaasav ja keskkonnakestlik Euroopa Liit. Samal ajal tuleb tagada, et üleminek kliimaneutraalsusele, digiüleminek ja demograafilised muutused on sotsiaalselt ausad ja õiglased ning muuta Euroopa roheline kokkulepe ja 2030. aasta digikümnend edukaks kõigi eurooplaste jaoks. Euroopa Liit peab juhinduma ka Euroopa sotsiaalõiguste sambast ja konkurentsivõime tegevuskavast, poliitilistest tegevuskavadest, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale;

12. on valmis ja tal on – nüüd rohkem kui kunagi varem – õigus tegutseda kodanike ja organiseeritud kodanikuühiskonna, sealhulgas tulevaste kodanike paneelarutelude peamise keskusena. Sellise keskuse ülesanne oleks mitmekordistada Euroopa Komisjoni ja teiste institutsioonide korraldatud käimasolevate kodanike konsultatsioonide mõju ning koguda süstemaatiliselt tagasisidet Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonnalt kõigi Euroopa poliitilise tegevuskava oluliste prioriteetide ja poliitikavaldkondade kohta. See aitab suurendada üldsuse usaldust ELi projekti ja institutsioonide vastu, andes kodanikele tõhusa rolli avalikus otsustusprotsessis. Komitee oleks välisekspertide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajate abiga võõrustaja, kes juhiks, jälgiks, kavandaks, korraldaks, viiks läbi ja hõlbustaks aruteluprotsesse. See pakkumine tugineb eelkõige Euroopa tuleviku konverentsi 9. mai 2022. aasta lõpparuandele, milles kutsutakse sõnaselgelt üles „[tugevdama] komitee institutsioonilist rolli ja [suurendama] komitee mõjuvõimu selliste osalusdemokraatia tegevuste nagu kodanikuühiskonna organisatsioonidega peetava struktureeritud dialoogi ja kodanike paneelarutelude vahendaja ja tagajana“. Sellega seoses tuleks komitee omaalgatuslikes arvamustes ja komisjoni taotletud ettevalmistavates arvamustes sisalduvad soovitused läbi vaadata ELi poliitika hindamise käigus, kui see on asjakohane;

13. on seisukohal, et kodanike paneelarutelud ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega peetavad konsultatsioonid võiksid keskenduda tegevuskava koostamisele, näiteks komisjoni tööprogrammi ettevalmistamisele, või olla seotud oluliste seadusandlike prioriteetide elutsükliga. Kodanike panus võiks olla kõige kasulikum õigusloome-eelses etapis, et arutada ja esitada soovitusi enne teatavate oluliste (seadusandlike) ettepanekute esitamist. Selleks võiks konsulteerida kodanike paneelarutelude ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega iga-aastase tegevuskava alusel ja vastavalt ajakavale, mille komitee kehtestab koostöös Euroopa institutsioonidega. See võiks hõlmata konkreetseid taotlusi Euroopa Komisjonilt, Euroopa Parlamendilt või Euroopa Liidu Nõukogult, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt endalt omal algatusel või – oma partnerorganisatsioonide taotlusel – Euroopa Regioonide Komiteelt;

14. kordab, et tegevustsükkel võiks alata kõnega olukorrast Euroopa Liidus ja kavatsuste deklaratsiooniga, milles peetakse silmas Euroopa Komisjoni järgneva aasta tööprogrammi. Konsultatsioonid toimuksid järgneva aasta esimesel poolel;

([1]) Euroopa Liidu lepingu artiklid 2 ja 3.

15. teeb – täienduseks õigusriigi tugevdamise vahenditele – ELi institutsioonidele jätkuvalt ettepaneku luua ELi põhiõiguste, inimõiguste ja õigusriigi iga-aastane foorum. Selle foorumiga parandatakse järelevalvet, võimaldades ELi poliitikakujundajatel saada organiseeritud kodanikuühiskonnalt ja kõigi ELi liikmesriikide rohujuure tasandi organisatsioonidelt varajasi hoiatusi, mis puudutavad probleeme seoses Euroopa Liidu lepingu artikli 2 täieliku ja läbipaistva kohaldamisega. Lisaks kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles lisama Euroopa demokraatia tegevuskava eelseisva läbivaatamise käigus sellesse kodanikuühiskonda käsitleva peatüki. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on oluline osa ka kandidaatriikide ühinemisprotsesside jälgimisel ning ta hõlbustab sisulist arutelu asjaomaste pooltega, et tagada Euroopa väärtuste, sealhulgas rahvus- ja etniliste vähemuste väärtuste austamine;

16. algatab Euroopa kodanikuühiskonna nädala, et suurendada oma rolli Euroopa kodanikuühiskonna koduna ja laiendada oma selliste juhtalgatuste haaret, nagu kodanikuühiskonna päevad, Euroopa kodanikualgatuse päev, üritus „Sinu Euroopa, Sinu arvamus“ ja kodanikuühiskonna auhind. See algatus toob kokku Euroopa ja riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonide peamised osalejad ning loob dialoogifoorumi kodanikuühiskonna sidusrühmadele Euroopa tasandil olulistes küsimustes. Komitee püüab tugevdada rohujuure tasandi tegevust, et jõuda võimalikult suures ulatuses ka nendeni, kellel on piiratud võimalused osaleda Euroopa küsimusi puudutavates aruteludes, ning tagada, et nende häält võetakse otsustusprotsessis arvesse.

Brüssel, 23. märts 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG